

Sygn. akt II PK 150/13

POSTANOWIENIE

Dnia 30 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa M. C.
przeciwko W. [...] Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o ustalenie istnienia stosunku pracy, wydanie świadectwa pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 października 2013 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w W.
z dnia 30 listopada 2012 r., sygn. akt XXI Pa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z 30 listopada 2012 r. oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego w W. z 14 marca 2012 r., którym oddalono powództwo o ustalenie stosunku pracy i wydanie świadectwa pracy.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na następujące podstawy przysądu.

Istnieje potrzeba wykładni art. 22 § 1¹ k.p. z uwagi na istotne zagadnienie prawne jakie przepis ten wywołuje w zakresie sytuacji prawnej samozatrudnionych, jak i z uwagi na wstępne rozbieżności w skromnym orzecznictwie sądów. Problem dotyczy tego, czy przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą może wytoczyć skutecznie proces o ustalenie stosunku pracy?

Istnieje potrzeba wykładni przepisu art. 473 k.p.c. budzącego poważne wątpliwości. Doprecyzowanie o jakie sytuacje chodzi decydując się na zastosowanie przepisu jest wielce istotne, a to z uwagi na reguły dowodowe rządzące tym postępowaniem (w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych), oraz przejrzystość zasad procesowych. We wniosku wskazano na orzeczenia: SA w Warszawie z 12 kwietnia 1996 r. (III AUr 235/96) i z 30 maja 2006 r. (III AUa 419/06); SN z 2 lutego 1996 r. (II URN 3/95), z 24 lutego 1998 r. (I PKN 542/97), z 6 września 1995 r. (II URN 23/95), z 16 czerwca 2011 r. (III UK 213/10); SA w Białymstoku z 19 stycznia 1994 r. (III AUr 494/93); SA w Szczecinie z 17 października 2006 r. (III AUa 509/06). Doktryna w zakresie tego przepisu właściwie milczy. Komentarze ograniczają się do wskazania powyższego orzecznictwa. W zasadzie nie analizują zagadnienia związanego z okolicznością możliwości zastosowania tego przepisu przeciwko treści umowy, gdy umowa ta nie jest kwestionowana przez strony. W niniejszej sprawie przepis ten wykorzystany został by ustalić jak była wykonywana umowa, a na podstawie tych ustaleń określono jej treść. Te ustalenia wykorzystano przeciwko bezspornej i ważnej umowie wiążącej strony procesu, której postanowienia, jeśli istniały wątpliwości, powinny być rozstrzygane w oparciu o reguły wykładni oświadczeń woli. W wyniku powyższego Sąd następco naruszył art. 233 k.p.c. w związku z art. 245 k.p.c. przez uznanie, iż powództwo o ustalenie stosunku pracy nie może opierać się o treść umowy pisemnej wiążącej strony, zupełnie pomijając ten środek dowodowy. Należy wskazać, iż gdy niekwestionowana przez pracownika umowa na to pozwala, to osobowe środki dowodowe powinny być rozpatrywane na równi z samą umową. Ustalenie treści umowy nie może być zastąpione osobowymi środkami dowodowymi, skoro jej treść jest jasna i bezsporna. Naruszono tutaj reguły dowodowe w zakresie określenia ich mocy dowodowej. Sąd Najwyższy powinien rozstrzygnąć, czy takie zastosowanie tego przepisu jest dopuszczalne, w sytuacji gdy wątpliwości dotyczą wykładni umowy, a nie sposobu jej wykonywania. Rozstrzygnięcie niniejszej kwestii procesowej uczyni postępowanie odrębne prawa pracy bardziej przejrzystym w zakresie zasady postępowania dowodowego rządzącego tym procesem określonej w art. 473 k.p.c.

Trzecia podstawa odnosi się do stosowania art. 473 k.p.c., gdyż przepis ten budzi kolejne poważne wątpliwości. Ustalenie rzeczywistej treści stosunku pracy, w trybie art. 473 k.p.c., przeciwko treści umowy, zostało dokonane na wniosek pracodawcy, co samo w sobie wymaga dogłębnej analizy. Wszak umowa, jeśli pracownik jej nie kwestionuje, nie powinna być kwestionowana przez pracodawcę w drodze tego przepisu. To pracodawca jako podmiot silniejszy przygotowuje i niejako narzuca treść zawieranych umów. Co prawda przeciwna interpretacja jest możliwa, gdyż przepis art. 473 k.p.c. nie dokonuje rozróżnienia, jednakże przyjęcie jej bezkrytycznie i bez żadnych zasad marginalizuje samą umowę i w ogóle jej potrzebę sporządzenia w formie pisemnej, skoro w przypadku sporu i tak treść ustalana będzie na podstawie zeznań świadków. Z przepisu trudno wyinterpretować jakiekolwiek zasady jego stosowania. Pewne zasady jego stosowania powinny istnieć zwłaszcza w kontekście art. 477⁷ k.p.c. Przepis ten wyłącza stosowanie między innymi art. 473 k.p.c., gdy stroną pozwaną jest pracownik. W drodze wykładni systemowej można by się zastanowić i rozpatrzyć czy pracodawca może mieć możliwość skorzystania z art. 473 k.p.c. w drodze obrony, skoro przepis ten miał na celu uprzywilejowanie pracownika?

Pozwany wniosł o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Zasadniczy mankament wynika z braku należytego oddzielenia istotnego zagadnienia prawnego, czyli podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., od kwalifikowanej potrzeby wykładni przepisów jako podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Są to różne (odrębne) podstawy przedsądu, stąd metodycznie nieprawidłowe jest ich łączne ujmowanie („istnieje potrzeba wykładni art. 22 § 1¹ k.p. z uwagi na istotne zagadnienie prawne jakie przepis ten wywołuje w zakresie sytuacji prawnej samozatrudnionych, jak i z uwagi na wstępne rozbieżności w skromnym orzecznictwie sądów”). Rozbieżności w orzecznictwie sądów stanowią warunek podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., jednak wówczas

znaczenie ma potrzeba wykładni ze względu na poważne wątpliwości w wykładni przepisów, co też nie może jednocześnie składać się na istotne zagadnienie prawne. Jakościowo są to bowiem odrębne podstawy przedsądu. Jeżeli zatrzymać się na podstawie przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., to nie ma rozbieżności w orzecznictwie sądów, którą ma na uwadze ta podstawa przedsądu, gdy sąd stosuje art. 22 § 1¹ k.p. do różnych sytuacji w indywidualnych sprawach. To, że w jednej sprawie powództwo o ustalenie stosunku pracy zostało uwzględnione, a w innej przeciwnie, nie oznacza, że występuje rozbieżność w orzecznictwie sądów. Po prostu sąd stosuje prawo w indywidualnej sprawie. Wszak nie można przyjąć, że na podstawie art. 22 § 1¹ k.p. powodzeniem powinna zakończyć się każda sprawa o ustalenie stosunku pracy. Tracą więc na znaczeniu wskazane we wniosku przykłady spraw, gdyż sądy mogły różnie rozstrzygać w poszczególnych sprawach. Trzeba też dostrzec, że przedmiotem zainteresowania podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. jest sam przepis prawny ze względu na kwalifikowaną, czy ściśle uwarunkowaną potrzebę jego wykładni, a więc nie zastosowanie przepisu w konkretnej sprawie. Odnosi się to również do eksponowanej kwestii stosowania przepisu art. 22 § 1¹ k.p. w sprawach w których osoba prowadząca działalność gospodarczą (samozatrudniona) dochodzi ustalenia stosunku pracy. Wyroki Sądu Najwyższego z 24 lipca 2001 r. (I PKN 560/00) i Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 19 czerwca 2002 r. (III APa 197/01) nie uzasadniają więc podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. w aspekcie potrzeby wykładni przepisu art. 22 § 1¹ k.p. Jeżeli zaś chodziłoby o podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p., to istotne zagadnienie prawne nie zostało przedstawione, a nawet sformułowane choćby na gruncie art. 22 § 1¹ k.p. Opisowa argumentacja wniosku nie wykracza poza zwykłą wykładnię i stosowanie prawa, co nie należy do podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Natomiast w odniesieniu do art. 473 k.p.c. wniosek zdaje się mylić podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. z podstawą przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Nie wykazuje wszak poważnych wątpliwości w wykładni art. 473 k.p.c. Funkcja i znaczenie tego przepisu są jasne, nawet łącznie z regulacją z art. 477⁷ k.p.c., co potwierdza niemałe orzecznictwo, zauważone także we wniosku, które wcale nie jest rozbieżne. Przepis art. 473 k.p.c. po prostu oznacza, że w sprawach

z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie obowiązują ograniczenia dopuszczalności dowodów (art. 246 i 247 k.p.c.). Czym innym jest stosowanie art. 473 k.p.c. w konkretnej sprawie, zwłaszcza gdyby chodziło o zanegowanie „przeciwko treści umowy, gdy umowa ta nie jest kwestionowana przez strony”. Taki spór, w tym kwestia stosowania art. 473 k.p.c. zależy od stanu faktycznego i okoliczności indywidualnej sprawy. Wszak sama umowa stanowi określony dowód (dokument), natomiast w regulacji z art. 473 k.p.c. chodzi o brak procesowego ograniczenia w dowodzeniu. Treść uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazuje, że chodzi o zastosowanie tego przepisu w konkretnej sprawie skarżącego. W istocie argumentacja wniosku bliższa jest podstawie przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jednak skarżący nie przywołuje tego przepisu, a nawet hasłowo nie twierdzi, że skarga jest oczywiście uzasadniona.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398⁹ § 2 k.p.c.